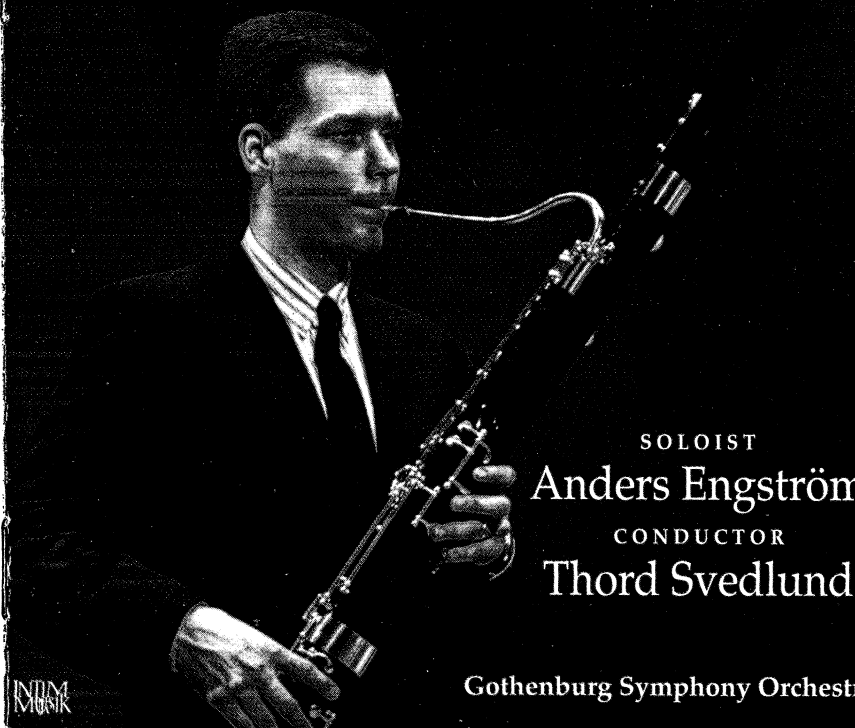

SWEDISH BASSOON CONCERTOS

Works by Berwald, Brendler, Fernström and Crusell.

SOLOIST

Anders Engström

CONDUCTOR

Thord Svedlund

Gothenburg Symphony Orchestra

NTM
MUSIC

SOLOIST
Anders Engström

Anders Engström är född 1963 och tillhör den nya unga generationen svenska blåsare som har etablerat sig bland de främsta i världen. Han har studerat för Knut Sönstevold vid Musikhögskolan i Stockholm och avlade 1987, som den första fagottist i Sverige, examen som Diplomsolist.

I egenskap av stipendiat har han studerat vid Berkshire Music Center i Tanglewood, USA; och för Roger Birnstingl i Schweiz. Dessutom har han deltagit i mästarkurser för Klaus Thunemann, Milan Turcovic, Sherman Walt med flera.

Anders Engström har erhållit flera internationella priser. 1987 vann han första pris i den internationella musiktävlingen i Genève, och samma år tilldelades han den brasilianska stans Villa-Lobospris.

Sedan dess har han befast sin ställning som internationell solist och framträtt med bland annat Stockholms Filharmoniska Orkester, Göteborgs Symfoniker, L'Orchestre de la Suisse Romande och Ensemble instrumental de Grenoble. Han spelar också mycket kammarmusik

och har medverkat i musikfestivaler i både Sverige och utlandet. 1988 gav han en serie soloaftnar i Brasilien och ledde där också workshops för brasilianska musikstudenter.

Anders Engström är 1992 svensk representant och solist vid den III:e Internationella Vivaldifestivalen i Venedig.

Sedan 1987 är Anders Engström alternerande solofagottist i Göteborgs Symfoniker.

Anders Engström was born in 1963 and has become one of the new set of Swedish wind musicians who have established themselves among the world's best.

He studied for Knut Sönstevold at the National College of Music in Stockholm graduating in 1987 with a Soloist Diploma. He was first bassonist in Sweden to receive this distinction.

After receiving a scholarship he studied at the Berkshire Music Center in Tanglewood, USA and for Roger Birnstingl in Switzerland. He has also taken part in Master Classes with Klaus Thunemann, Milan Turcovic, Sherman Walt and many others.

Anders Engström has received many international awards amongst these being first prize in the Geneva International Music Competition

as well as the Brazilian State Villa Lobos Prize. Both prizes being won in 1987.

He continues to strengthen his position as an international soloist, performing with the Stockholm Philharmonic Orchestra, The Gothenburg Symphony, L'Orchestre de la Suisse Romande and the Ensemble Instrumental de Grenoble. He also plays a great deal of chamber music and has taken part in music festivals in Sweden and abroad. In 1988 he gave a series of solo performances in Brazil together with Workshops for music students.

Anders Engström will represent Sweden in 1992 as a soloist in the 3rd International Vivaldifestival in Venice.

SWEDISH BASSOON CONCERTOS

*Works by Berwald, Brendler,
Fernström and Crusell*

I Kungliga Hovkapellet i Stockholm fanns i början av 1800-talet flera blåsmusiker som var ryktbara över hela Europa för sin spelskicklighet. Det var som exempel oboisten Carl Anton Braun, hornisten Johann Michael Hirschfeldt och klarinettisten Bernhard Henrik Crusell. Den sistnämnde var född i Finland, då en svensk

provins, men kom redan som 16-årig militär-musiker till huvudstaden Stockholm. Där kom han att studera komposition för abbé Vogler, senare i Paris också för Berton och Gossec. Till att börja med skrev han mest instrumentalmusik, särskilt med en klarinett i huvudrollen. På 1820-talet vändes hans intresse som tonsättare mest mot vokalmusik, solosånger, många populära körsånger och en opera.

Bland orkestermedlemmarna vid Stockholmsoperan då fanns även tre bröder Preumayr. Alla var fagottister av hög klass. Mellanbrodern Carl var periodvis även cellist i Hovkapellet och framträdde på scen i basroller av Mozart som Sarastro, Guvernören och Osmin. Yngste brodern Frans Preumayr var orkesterns Förste fagottist mellan 1811 och 1835. Han gifte sig med en av Crusells döttrar.

Inför en årslång konsertturné över Mellan-europa bad han sin svärfar komponera en fagottkonsert. Denna Concertino uruppfördes den 24 september 1829 i Ladugårdslandskyrkan i Stockholm, just innan han begav sig ut på konsertturnén. "Den blir min Cheval de bataille (Stridshäst)" på resan, skrev i sin dagbok Preumayr. Han kan ha framträtt i den i städer som Köpenhamn, Hamburg, London, Paris, Haag, Leipzig, Dresden och Berlin.

Den svåra solostämman i Crusells Fagottconcertino vittnar väl om Preumayrs lysande egenskaper. Hela instrumentets omfång utnyttjas och passagerna kräver briljans. I mellan-satsen har Crusell fört in ett tema av fransmannen Boieldieu. Detta tema som var ett örhänge känt över "halva Europa" varierar han skickligt. Finalen är en Polacca som var en dansform i högsta grad på modet vid denna tid.

Frans Preumayr tjänade som inspirationskälla för många tonsättare i Sverige. Hovkapellmästarna Edouard Du Puy och Johann Fredrik Berwald skrev båda fagottkonserter och andra verk med solofagott inblandad. Johann Fredriks kusin Franz Berwald placerades redan som 16-åring av Du Puy i Hovkapellets förstaviolinstämma. Från den positionen inhämtade han mycket om konsten att instrumentera. Sannolikt fick han även lektioner i komposition av Du Puy.

I den Berwaldska släkten fanns en fin fagottstradition, men säkert var det åter Preumayr som fick Franz att skriva en konsert för fagott och orkester, särskilt som Preumayr tidigare medverkat vid uruppförandet av ett par av hans kammarmusikverk, pianokvartetten och septetten. Fagottkonserterna uruppfördes den 18 november 1828 i Ladugårdslandskyrkan i

Stockholm. Även om den inte kan räknas till Berwalds mest betydande verk, erinrar den om den unge tonsättarens experimentlusta i formhänseende. Efter första satsen i allegro non troppo följer en variationssats med Home, sweet home som tema; en publikfriande "konsertaria för tenor" kan den liknas vid. Sen återkommer inledningens huvudparti, nu försett med en kort coda. Musiken visar en hel del spohrska drag, elegant polerad klassicism, men även inslag som vi anser karaktäristiska för den mogna Berwald.

Edward Brendler föddes i Dresden men följde redan som tvååring sin far till Stockholm, där pappan de fem åren fram till sin död var flöjtist i Hovkapellet. Sonen lärde sig visserligen också spela flöjt, men tänkte sig från början inte att bli yrkesmusiker utan siktade mot en affärskarriär. Han lärde sig själv komposition och instrumentation. Stilmässigt påverkades han främst av Spohr och Weber. 1831 slog han igenom med melodramen Spastaras död (för kör och orkester). Senare samma år gick han bort, blott 31 år gammal. Han avbröts då i sitt arbete på en opera, Ryno, senare fullbordad under medverkan av den svenske kronprinsen, blivande kung Oscar I.

Divertissement pour le Basson op 6 (1828)

tillägnade Brendler sin vän Frans Preumayr. Verket inleds i långsam marschtakt. Pukan understryker effektivt texten. Efter en kadens följer attacca ett Poco adagio i moll, men "underhållningen" upplöses i livlig valstakt.

Preumayrs tid i Stockholm var alltså gyllene dagar för fagotten i Sverige. Sen följde årtionden då instrumentet var tämligen bortglömt. Det gällde även i övriga Europa. Fagotten var inget "romantiskt" instrument. Då var det valthornet som gällde! Men i skymundan ägde en stark teknisk utveckling rum, särskilt i Tyskland genom medlemmar av familjen Heckel. Uppmärksamheten fästes på nytt på fagotten när Stravinsky exponerade den solistiskt i högt läge i början av sitt Våroffer 1913. Men notera att stämman där söker sig upp till d², medan Berwald i sin konsert begärde av Preumayr ett ess².

Den musik för solofagott, som komponerades i början av 1800-talet, ställer alltså ofta tekniskt högre krav på spelaren än den som tillkommit i våra dagar, om man undantar vissa mer experimentellt inriktade verk. Fenomenet speglas i John Fernströms Fagottkonsert op 80, Tonsättaren började skriva på den konserten våren 1945, då en av Danska statsradiofoniens fagottister befann sig som flyktling i Lund.

Fernström hann inte bli färdig med den innan dansken vid fredsslutet i maj återvände till sitt hemland. Det blev därför en svensk solist vid uruppförandet i Stockholms konserthus den 21 november 1947, Alex Bernström.

Fernström skrev själv att "första satsen är ett försök att låta fagotten tumla omkring i instrumentalkonsertens hävdvunna stil. Andra satsen tar sikte på dess svärmiska melankoli i höga lägen. Tredje satsen kanske något japaninspirerade burlesk motsvarar väl närmast vad man anser vara fagottens naturliga uttrycksätt."

At the beginning of the 19th century there were many wind musicians from the Swedish Royal Opera Orchestra, who were famous all over Europe for their skill. One of them was Bernhard Henrik Crusell, Principal clarinetist of the orchestra between 1793 and 1833. He was born in Finland, which at that time was a Swedish province. Already at the age of 16 he moved to Stockholm, working at first as a military musician. He studied composition in the Swedish capital as a pupil of Abbé Vogler, later in Paris also of Berton and Gossec. To begin with he preferred to write instrumental music, espe-

cially for a clarinet in a solo role. Later he turned to composing mostly vocal music, solo songs, choir songs and an opera.

Among the most renowned orchestral members of the Stockholm Opera House there was also three brothers Preumayr. All played the bassoon extraordinarily well. The youngest one was Frans, principal bassoonist of the orchestra between 1811 and 1835. He married one of Crusell's daughters. Before leaving on a concert tour, which embraced many countries in central Europe, he asked his father-in-law to write a bassoon concerto for him. This Concertino was played for the first time on the 24th of September 1829 in Stockholm, just before he went on tour. He wrote in his diary: "This will be my Cheval de bataille on the journey" and he may have played it in London, Paris, the Hague, Leipzig and Berlin.

The difficult solo part of the Crusell Concertino bears witness to Preumayr's splendid musicianship. The whole compass of the bassoon is exploited and the passages need a lot of brilliance. In the middle movement Crusell makes use of a theme by the French composer Boieldieu. This melody was a hit known by "half of Europe", and the variations on it are very skilfully done. The Finale is a polacca,

which at that time very much à la mode.

Frans Preumayr inspired many composers in Sweden to write solo works for the bassoon. The chief conductors of the Royal Swedish Opera Orchestra Edouard Du Puy and Johann Fredrik Berwald both wrote bassoon concertos. Franz Berwald, the cousin of Johann Fredrik, was seated among the first violins in the orchestra by Du Puy, he was just 16 years old at that time. When sitting in the orchestra Berwald learnt a good deal about the art on instrumentation. It is possible that he got lessons in composition by Du Puy, as well.

There was a long tradition of bassoonist in the Berwald family, but it was certainly Preumayr who, once more, got Franz Berwald to write a concerto for bassoon and orchestra, especially since Preumayr had been a member of the ensemble, when a little earlier Berwald's piano quartet and septet were played for the first time. He presented the bassoon concerto to a Stockholm audience in November 1828. Even if it cannot be reckoned as one of Berwald's most important works, it shows obvious signs of the young composer's joy in experimenting with regard to form. After the first movement (*allegro non troppo*) follows a movement with variations on Home, sweet Home. It can be compared

to a concert aria for a tenor, courting the favour of a large public. The music shows influences of the leading German composer at that time, Louis Spohr, but there are also characteristics, which we later find in the oeuvres of Berwald.

Edvard Brendler was born at Dresden just a few years after Berwald. He was only two years old when his father went to Stockholm, where he worked as a flute player at the Royal Opera Orchestra until his death five years later. His son was intended for business work, but he learnt autodidactically to compose and to write beautifully for an orchestra. Even Brendler was stylistically influenced by Spohr and also by von Weber. However, he died young, at the age of 31, when he had newly experienced his first success as a composer with a melodrama for narrator, choir and orchestra, called *The Death of Spastara*.

Brendler dedicated his *Divertissement pour le Basson Op 6* (1828) to his friend Frans Preumayr. First there is a march in a leisurely tempo. And then after a cadence there follows *attaca* a slow movement in minor, but the "entertainment" is dissolved in a lively waltz.

The time of Preumayr in Stockholm were golden days for the basson in Sweden as well as in other countries of Europe. Then the instru-

ment was nearly forgotten. It did not have the romantic flavour of the French horn! However, during the following decades and especially in Germany through members of the family Heckel, the bassoon underwent a great technical development. The instrument was rediscovered when Stravinsky used it in high register in the beginning of his *Sacre du Printemps* in 1913. It should be noticed that Stravinsky asked his player to reach to d^2 , while Berwald in his concerto ask for a semi-tone higher.

Music composed at the beginning of the 19th century often demands more on the technical level than music written for the bassoon in our days, excluding a few experimental works. An example of that is the concerto by John Fernström, written immediately after the second world war and played for the first time in Stockholm in November 1947. The composer himself writes of the concerto; "The first movement is an attempt to let the bassoon frolic about in the style of a traditional instrumental concerto. The second movement aims at the dreamy melancholy in the high register of the bassoon. The third movement is a maybe somewhat Japonic burlesque, corresponding to that which is considered the natural expression manners of the bassoon.

CÓNDUCTOR

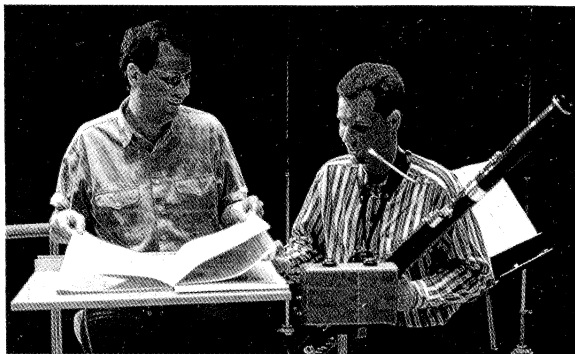
Thord Svedlund

Thord Svedlund är sedan 10 år anställd som violinist i Göteborgs Symfoniker. Han är utbildad i Göteborg och har vidare studerat i USA och Holland.

Dirigentstudierna har skett för Lars Benstorp och under en sommarkurs för Panula. Debuten som dirigent skedde med musiker ur Göteborgs Symfoniker i serenaden för 13 blåsare av W. A. Mozart. Det här är Thord Svedlunds första skivinspelning som dirigent.

Thord Svedlund has, for the past 10 years, worked as a violinist with the Gothenburg Symphony. He was educated in Gothenburg with further studies in USA and Holland.

He has studied conducting for Lars Benstorp and at a summer course for Panula. He made his conducting debut with musicians from the Gothenburg Symphony in a Serenade for 13 Wind Instruments by W. A. Mozart. Both musicians and critics were in complete agreement as to the success of the performance and the promise of the conductor. This is Thord Svedlunds first appearance on record as a conductor.

Bidrag har erhållits från Statens Kulturråd

Subscriber: The Swedish National Council for Cultural Affairs